

MistraPharma

... är ett forskningsprogram finansierat av stiftelsen för miljöstrategisk forskning, MISTRA.

MistraPharma ska uppskatta de risker som läkemedel och deras nedbrytningsprodukter utgör för olika vattenmiljöer och ta fram faktaunderlag som kan ligga till grund för nya rekommendationer för hur miljöriskerna med läkemedel kan hanteras. Resultaten är tänkta att användas av bland andra Läke-medelsverket, Naturvårdsverket, Kemikalieinspektionen, hälso- och sjukvården och läkemedelsindustrin. ■

Tanken är att Östersjöländerna ska bli ledande vad gäller hållbar utveckling för läkemedel.

– Samtliga länder runt Östersjön är med i det här arbetet. När Sverige var ordförandeland 2009 bjöd vår generaldirektör in samtliga generaldirektörer för läkemedelsmyndigheterna till vårt första möte om hållbar utveckling, och då kom ingen! För att då två år senare ha det här samarbetet där alla länder är med. Så det har skett en stor förändring!

En viktig del är också arbetet med att försöka få till stånd internationella samarbetsavtal utanför EU.

– Vi samarbetar med våra systemmyndigheter, framför allt i Brasilien, Indien och Kina, och där är hållbar utveckling en av 8–10 sakfrågor som vi ska samarbeta kring, och när vi diskuterar hållbar utveckling så tar vi upp produktionsproblematiken.

Charlotte Unger var till exempel i Indien senast i januari och arbetade då bland annat med att få till stånd ett samarbete på plats mellan svenska miljö- och läkemedelsmyndigheter och motsvarande i Indien.

– Det är viktigt att förbereda länderna utanför EU på en omställning i EU-lagstiftningen som kommer att beröra dem, säger hon.

Sara Holffe

LIF hoppas på miljöhänsyn

Ska man ta med miljöaspekter vid subvention av läkemedel? Ja, hoppas Läke-medelsindustriföreningen, som efterfrågar gröna incitament för att uppmantra industrin att frivilligt kontrollera utsläppen från fabriker.

Sedan i höstas pågår på regeringsnivå en utredning om prissättning av läkemedel.

– Vi ska göra en bedömning av om miljöaspekter kan vägas in vid subvention, berättar särskilda utredaren Sofia Wallström.

Som det är i dag tar inte Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket, TLV, miljöhänsyn vid beslut om huruvida ett läkemedel ska ingå i läkemedelsförmånerna. För att TLV ska kunna göra det behöver det finnas tillräckliga kunskaper om läkemedels påverkan på miljön, möjligheter att kvantifiera kostnaderna för de negativa miljöeffekterna samt ett obligatoriskt system för miljöklassificering. I uppdraget ingår således att redovisa vilka praktiska förutsättningar som måste vara uppfyllda för att TLV ska kunna väga in miljöaspekter vid förmånsbeslut.

I uppdraget ingår också att undersöka om tillgången till små läkemedelsförpackningar kan bidra till minskad kassation av läkemedel.



Näckrosor i skogssjö.

Foto: Tobias Dahlin/Azote

Den första september i år ska utredningen vara klar. Även Sveriges Kommuner

och landsting, SKL, arbetar med att ta fram en miljöbedömningsmodell för läke-

miljömålen i den nationella läkemedelsstrategin

En av sju huvudpunkter i den nationella läkemedelsstrategin från 2011 är att minska läkemedelspåverkan på miljön lokalt och globalt. Den punkten är indelad i fyra underkategorier:

■ Att utreda om miljöaspekter bör beaktas vid subvention av läkemedel

Huvudansvarig: Socialdepartementet

■ Att uppmantra frivillig kontroll av utsläpp från läkemedelsfabriker

Huvudansvarig: Läke-medelsindustriföreningen

■ Att utreda vilka ytterligare åtgärder som kan vidtas på nationell nivå för att minska kassationen av läkemedel eller på annat sätt begränsa miljöpåverkan av läkemedelsanvändning

Huvudansvarig: Läke-medelsverket

■ Att verka för möjliggörande av miljöhänsyn vid produktion och användning av läkemedel

Huvudansvarig: Regeringskansliet

vid läkemedelssubvention

»Vi ska göra en bedömning av om miljöaspekter kan vägas in vid subvention.«



Foto: Kerstin Alvinge

Sofia Wallström

Bengt Mattson

»Ett läkemedel kanske kan få kosta lite mer om det uppfyller vissa gröna kriterier, att det inte bara, som i dag, är lägsta pris som avgör.«

medel som är tänkt att kunna användas av TLV vid förmansbedömning av läkemedel (se artikel nedan).

– Det hela började förut-sättningslöst med rundabordsamtal. Det finns nu ett förslag till miljöbedömningsmodell, men vårt arbete har vilat sedan regeringen tillsatte sin särskilda utredning, berättar Nina Viberg, handläggare på SKL.

I detta arbete samarbetar SKL med Läkemedelsindustriföreningen (LIF), Läkemedelsverket, Stockholms läns landsting, TLV, läkemedelskommittéerna, MistraPharma och Göteborgs universitet. Initiativet kom från LIF, och nu avser man att lämna framtaget material från rundabordsdiskussionerna vidare till regeringens särskilda utredare Sofia Wallström.

– Vi hoppas förstås att hon tar hänsyn till våra idéer och att svaret på hennes utredning blir »Ja – man ska ta hänsyn till miljön«, säger

Bengt Mattson, CSR- och miljöhandläggare på LIF.

Bengt Mattson arbetar halvtid på LIF och halvtid på Pfizer. Anledningen till halvtiden på LIF är att LIF har fått ett uppdrag inom ramen för den nationella läkemedelsstrategin, nämligen att införa en frivillig miljömärkning, eller egentligen en miljöbedömning, av läkemedelsprodukter. Målet är att hitta vägar att uppmuntra industrin att frivilligt kontrollera utsläppen från läkemedelsfabriker.

– Men om vi ska lyckas genomföra det så måste miljöaspekterna tas med vid subvention av läkemedel, säger han. Det måste finnas gröna incitament.

– Ett läkemedel kanske kan få kosta lite mer om det uppfyller vissa gröna kriterier, att det inte bara, som i dag, är lägsta pris som avgör vilket läkemedel som kan bli periodens vara.

Han tycker att ett lämpligt tidsperspektiv på när detta kan införas är 2014.

SKL och LIF är också två aktörer i en nationell kampanj som drog i gång i dagarna, riktad till allmänheten om att överblivna läkemedel ska lämnas in på apotek. Huvudbudskapet är att var man än har köpt sitt läkemedel så kan överblivna läkemedel lämnas tillbaka till vilket apotek som helst. Ett av målen i den nationella läkemedelsstrategin är att 80 procent av överblivna läkemedel ska lämnas tillbaka.

Går arbetet med gröna läkemedel framåt?

– Arbetet går framåt, men ibland känner jag att vi borde ju ha kunnat komma ännu längre med tanke på hur länge vi har jobbat med frågan. Men Sverige är världsledande och det tar tid att förändra. Vi måste se till att de beslut vi fattar är grundade på kunskap, säger Bengt Mattson.

Sara Holfve

Läkarförbundet ser över miljöprofileringen

2010 biföll Läkarförbundets fullmäktige en motion om att arbeta för att någon form av miljöcertifiering av läkemedel införs. Har det då hänt något sedan dess? Mikael Rolfs från centralstyrelsen berättar:

– I korthet så jobbar vi via nationella läkemedelsstrategin där ett målområde är att se över miljöprofilering.

Mikael Rolfs sitter med i den så kallade högnivågruppen som leder arbetet med den nationella läkemedelsstrategin. Gruppen sammanträder två gånger per år och får då avrapportering från olika instanser.

– Bland annat ser vi över om det är möjligt att ändra lagstiftningen för att premiera de läkemedel som är bättre för miljön.



Mikael Rolfs

Läkarförbundet har också bjudit in Läkemedelsverket för att höra hur de jobbar och så finns miljöfrågorna med i förbundets läkemedelspolitiska program.

– Sedan har vi varit med i diskussionen runt miljöpåverkan på Östersjön vad gäller läkemedel, men detta arbete går dock vidare på EU-nivå nu, berättar Mikael Rolfs.

Vad kan den enskilda läkaren göra?

– Det kan aldrig läggas något sådant ansvar på den enskilde läkaren, förutom att gå med i någon intresseorganisation eller dylikt. I mötet med patienten måste man i första hand hålla sig till vad som är bäst för individen och i andra hand vad samhället anser kostnadseffektivt. Sedan kan man ju vara tydlig med att överbliven medicin ska lämnas in till apotek. ■

Joakim Larsson (bilden) har skrivit en artikel i detta nummer om hur utsläppen från läkemedelsindustri påverkar miljö och är medförfattare till en medicinsk kommentar om samma ämne. Diklofenak, som används till boskap i Indien, har dödat en stor del av gam-populationen, berättade han vid riksstämman förra året.

Läs mer Medicinsk kommentar på sidan 742, Klinik och vetenskap på sidan 750 och Debatt på sidan 762.

